Oever

Najaar 2014 **68**

Natuurwerkdag: zaterdag 1 november 2014

Vereniging "De Oeverlanden Blijven!"

Oever

Postadres:
E. de Boer-van Rijkstraat 36-I, 1065 GN Amsterdam
telefoon: 020.615.4557
Ledenadministratie:
J. v. Lennepkade 109-D, 1054 ZJ Amsterdam
website: www.oeverlanden.nl
e-mail: bestuur@oeverlanden.nl

Het centrum van de vereniging is het depot, van waaruit de beheervrijwilligers werken; het Natuur- en Milieu Educatiecentrum (NME) De Waterkant, waar de excursies starten; de jeugdnatuurclub Biobende haar activiteiten houdt; en Stichting Veldstudie natuureducatie aan schooljeugd geeft. Het depot is gelegen aan het begin van het Anton Schleperspad, plm. 75 m vanaf de Riekerweg.
U kunt het NME bezoeken tijdens excursies en doorgaans op dinsdag en woensdag tussen 10.00 en 16.00 uur terwijl de beheervrijwilligers er zijn, evenals soms op zondag. Telefoon op het depot: 020.669.1963.

De *Oever* verschijnt tweemaal per jaar. Daarnaast komt geregeld een digitale nieuwsbrief uit, met informatie over actuele ontwikkelingen. U kunt deze nieuwsbrief ontvangen door uw e-mailadres door te geven. Op de website en in huis-aan-huisbladen worden onze excursies gepubliceerd.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven per post; via de website; per e-mail; en door minimaal € 10,- te storten op bankrekening NL47 INGB 0004 0688 09, o.v.v. 'Nieuw lid' en uw naam en adres.

Aan dit nummer werkten mee: Ria Beerlage, Yigal Boegborn, Hans Bootsma, Arie van Genderen, Nico Jansen, Dick Langerak, Ruud Lutterlof, Tello Neckheim, Carla Peperkamp, Liesbeth Stricker, Paul Tak, Onno-Sven Tromp.

Bestuur en medewerkers

Liesbeth Stricker, voorzitter
Daphne de Wijs, vice-voorzitter
Ria Beerlage, penningmeester/ledenadministratie
Nico Jansen, Tello Neckheim, bestuursleden
JanKees van Dijk, publiciteit. Tel: 020.617.1915 (tussen 20.00 en 9.00 uur)
Ben Bolscher, webmaster
Onno-Sven Tromp, redacteur
Rein Cremer, beheervrijwilligers. Tel: 020.693.4480
Sonja Hoekmeijer, jeugdnatuurclub Biobende *natuurclub@oeverlanden.nl*
Stichting Veldstudie: coördinator natuureducatie David Geurds. Tel: 034.734.2085 *natuureducatie@oeverlanden.nl*

Foto voorpagina: *Hans Bootsma*

In dit nummer:

2 Colofon en inhoud
3 Spinnenexcursies in de Oeverlanden, een herinnering
4 Vogels in de noordelijke Oeverlanden
5 Mansbloed
7 'Ik ben een bofkont'
8 Activiteiten
9 De Oeverlanden onder de paraplu van het Amsterdamse Bos
10 Dansfestivals in de Oeverlanden / Natuurwerkdag
11 De Oeverlanden: 30 jaar natuur en cultuur / Een nieuw gezicht
12 Wat hebben we kwijtgespeeld?

Druk: De Appelbloesem Pers, Amsterdam, oplage: 1100

Waterdiertjes scheppen *Foto: Onno-Sven Tromp*

Spinnenexcursies in de Oeverlanden, een herinnering

'En zoals de mens elk levend wezen noemen zou, zo zou het heten', Genesis 2:19. Kortom, Adam werd meteen tot taxonoom benoemd. Taxonomie komt, simpel gezegd, neer op het indelen van groepen organismen op basis van verwantschap, binnen een systeem van groot naar fijn: dierenrijk – stam – klasse – orde – suborde – familie – genus – soort. Sinds 1758 (Linnaeus) wordt de binaire zoölogische nomenclatuur gehanteerd voor elke soort, een combinatie van genus en soort, in het Latijn en cursief.

Speelspin

Laten we even kijken waar mijn favoriete speelspin *Marpissa muscosa* binnen dit systeem te vinden is. Hij behoort tot het Dierenrijk en zeker tot de Arthropoda - alles met uitwendig skelet -, absoluut tot de stam Chelicerata: geen antennes of gevorkte aanhangsels.

Hij past in de klasse Arachnida met zijn vier paar poten en kan meteen door naar de orde Araneae dankzij slanke leest en slimme spintepels. Ogen als koplampen kijken me aan: familie Salticidae. Even de tabel volgen, yep dit is Marpissa. Pluizig, afgeplat… dit is *Marpissa muscosa,* een alerte spin die sterk reageert op menselijke benadering, bijvoorbeeld door mee te draaien met een cirkelende vinger. *Marpissa muscosa* ligt in mijn badkuip te wachten tot ik de kraan opendraai, ik help hem eruit met een strookje toiletpapier. Zo hebben we nog lang plezier van elkaar.

Spinnen zijn ideale huisdieren, je hoeft ze niet uit te laten, te voeren, te roskammen, ze doen alles zelf. Spinnen zijn fantastische overlevers, veel soorten hebben zich aangepast aan menselijke behuizing, soezen bij de cv en genieten van de tv. Op mijn vorige adres in Amsterdam-Zuid verzamelde ik in huis, tuintje en keukentje zo'n veertig soorten spinnen.

Excursies

Van 2003 tot 2005 hield ik drie spinnenexcursies in de Oeverlanden, waar nogal wat kinderen op afkwamen (geflankeerd door waakzame ouders), duidelijk zonder spinnenfobie. Integendeel, na een korte inleiding over 'wat is een spin' zwermden ze naar buiten, gewapend met vangpotjes, scherpe oogjes en rappe handjes. Indertijd lag er, even buiten het terrein van verenigingsgebouw De Waterkant, een droge riethoop, waarop het in de zon wemelde van de rennende wolfspinnen. In geen tijd hadden de kinderen er tientallen gevangen: 'Meneer, meneer, welke spin is dit?' Er deed zich een merkwaardig incident voor. Een jongetje kwam naar me toe rennen met een potje wolfspinnen: 'Meneer, hij bijt ze dood.'

En inderdaad, er bleek een krabspin in het potje te zitten, die de wolfspinnen systematisch afmaakte. Wolfspinnen zijn gewend aan de nabijheid van soortgenoten, krabspinnen zijn gespecialiseerd in het overmeesteren van grote prooien, zoals hommels, door middel van een sterk gif. Ik haalde de dader eruit. Het bleek *Xysticus cristatus,* de gewone krabspin. De gevangen spinnen werden na afloop teruggezet.

Nieuwe soorten

Voor mijn eigen verzameling heb ik ook in de Oeverlanden gevangen, maar niet heel intensief. Een spin die de laatste jaren in de Oeverlanden is waargenomen, is de tijgerspin, *Argiope bruennichi.* Deze spin komt van oorsprong uit Zuid-Europa en heeft, zoals veel zuidelijke soorten, de Oeverlanden bereikt.

Gezien de landschappelijke diversiteit in de Oeverlanden schat ik het aantal mogelijk aanwezige soorten spinnen op ten minste honderdvijftig. Vooral het aantal soorten wolfspinnen kan nog flink oplopen bij intensief vangen.

Dick Langerak

Tijgerspin
Foto: Ruud Lutterlof

Literatuur:
Michael J. Roberts, ***Tirion spinnengids,*** vertaling en bewerking Aart P. Noordam (een geniale spinnenfanaat),1998.
Michael J. Roberts, ***The spiders of Great Britain and Ireland vol 2 Linyphiidae,*** Harley Books en Brill 1987.
Heiko Bellmann, ***Kosmosatlas Spinnentiere Europas,*** Franck-Kosmos Verlag, Stuttgart 1997.

Vogels in de noordelijke Oeverlanden

Ik zelf kom al ruim zestig jaar in het gebied van de noordelijke Oeverlanden. Daar waren eerst alleen het Jaagpad en de Riekerweg. En eerst ging ik over een (on)verhard zandpad en later over het nu bestaande fietspad. In mijn vroege jeugd waren er langs het Jaagpad drie voetbalclubs actief: KBV, Neerlandia en AWV. Bij de laatste heb ik nog gevoetbald.

Natuur

Het Jaagpad liep vroeger door tot aan de Ringvaart Haarlemmermeer en daar kon je met een pontje naar de overkant. Jaren later werd de Nieuwe Meer een stuk uitgebaggerd, zand voor de A4. Langs de oever van dit uitgebaggerde gedeelte ontstond een ruig 'natuurgebied'. Begin zeventiger jaren zocht ik er met mijn broer al naar plantjes om die te determineren.

Vogels

Enkele jaren later kwamen er meer interessante vogels. Ik weet nog dat ik daar voor het eerst in Amsterdam de nachtegaal hoorde zingen. Nog altijd tracht ik elk jaar de eerste tonen van deze vogel te horen. Er zijn veel reguliere soorten zoals de vink, koolmees, pimpelmees, merel, zanglijster en roodborst.

Ook de kraaiachtigen zoals de gaai (Vlaamse gaai), kauw, zwarte kraai en ekster zijn bij een groot publiek bekend. De wat lastiger te vinden soorten, vooral de vogels die je meestal alleen maar hoort, zijn voor velen onbekend. Maar goede vogelgidsen en geluidsopnamen doen een hoop. Ik denk bijvoorbeeld aan de heggenmus, groenling, grote bonte specht. En in de wintertijd keep, putter, soms de sijs, kramsvogel en koperwiek.

Meer vogels

De knobbelzwaan is bekender en komt het hele jaar voor. In de winter is de roodhalsfuut zeldzamer, maar ook deze is een keer gezien. De smient laat zich soms massaal zien, als in het binnenland alle sloten dicht liggen met ijs. Een van de meest aansprekende waarnemingen betrof de groene reiger, een van oorsprong Noord-Amerikaanse soort, die gezien werd door vele *twitchers* (vogelaars) langs het Jaagpad.

Een soort die daar sommige jaren ook broedt, maar zeer lastig is te zien, is de ijsvogel. IJsvogels broeden in het meest zuidelijke deel, vlak bij de weg naar de jachthaven. Het gebied van de kunstenaars (voormalig rijkseigendom) is een goede plek om de huiszwaluw te zien. Huiszwaluwen broeden daar langs de dakranden van de diverse gebouwen. Ik tel ze al ruim dertig jaar.

Water

Als je het over de Oeverlanden hebt, dan is er sprake van water. Op de Nieuwe Meer komen ook vele leuke soorten voor, zoals de dodaars, fuut en diverse soorten eenden. Afhankelijk van het seizoen kunnen er verschillende soorten worden gezien. 's Zomers de wilde eend, krakeend, kuifeend en soms soorten die vooral in het Amsterdamse Bos broeden, zoals de slobeend en de blauwe reiger.

Er zijn natuurlijk veel meer soorten te zien en te horen. Dit is zomaar een kleine greep uit de wondere wereld van de vogels.

Paul Tak

Blauwe reiger bij de Anton Schlepersplas
Foto: Hans Bootsma

Mansbloed

Over de volle lengte en breedte van de Oeverlanden is de vegetatie doorspekt met exotische struiken die zich tussen de gevarieerde inheemse wilde flora gevoegd hebben. Sommige soorten zijn daar kennelijk opgeslagen uit tuinafval dat daar gedumpt werd in de 'oertijd' van de Oeverlanden, de jaren zeventig. Andere zijn in en vlak na die prille dagen van de Oeverlanden wellicht door enthousiastelingen geplant. Nog steeds kom je zo nu en dan een pas aangeplante struik of boom tegen van lieden die de Oeverlanden blijkbaar nog niet soortenrijk genoeg vinden.

Exoten

Een aantal struiken kan best spontaan verwilderd zijn. In de duinen zijn op het kalkrijke zand, dat in de Oeverlanden eveneens een belangrijk deel van de bodem in beslag neemt, ook nogal wat verwilderde struikensoorten te vinden. Een aantal soorten hebben zich verder verspreid en zijn zo langzamerhand een vanzelfsprekend onderdeel van de vegetatie van de Oeverlanden geworden. We kunnen hierbij denken aan witte kornoelje, sneeuwbes en de boerenjasmijnen in de goed vochtige grond rond het depotterrein. Wintergroene, geelbloeiende mahoniestruiken vallen hier en daar in het vroege voorjaar op.

Je kunt kritisch zijn over deze exoten als zijnde niet echt wild, maar ze zijn er nu eenmaal en typerend voor een stadsrand. Hoewel in het algemeen minder aantrekkelijk voor de fauna dan inheemse struiken, voorzien veel van deze soorten evengoed het dierenleven van nectar of van schuilplekken in de winter, zoals de sneeuwbesstruwelen. In zekere zin passen ze ook in een trend waarbij in geheel Nederland het aantal plantensoorten toeneemt, doordat in cultuur genomen struiken en planten zich onder invloed van een warmer klimaat uitbreiden.

Mansbloed

Zelfs in het moerasbos heeft zich een struikje gevestigd, dat doorgaans niet hoger wordt dan zo'n zestig centimeter, namelijk mansbloed *(Hypericum androsaemum)*. Tien jaar geleden vielen een stuk of tien, vijftien exemplaren mij op in een van de meest ontoegankelijke en ruige delen van het moerasbos, aan de overkant van de Anton Schlepersplas. De soort behoort evenals sintjanskruid tot de hertshooifamilie. Het heeft dan ook eenzelfde soort gele bloemen als deze plant, wel groter, maar doorgaans met veel minder die tegelijk bloeien. Zij hebben veel opvallend lange meeldraden. De leerachtige bladen staan kruislings tegenover elkaar.

Ongetwijfeld is deze soort hier door vogels overgebracht, want mansbloed produceert bessen. Deze verkleuren van groen via rood naar zwart in het najaar. Het ligt voor de hand dat de bron het naastgelegen volkstuincomplex Ons Buiten is, dat al langer in het gebied zit dan de Oeverlanden in de huidige vorm. Deze halfheester staat bij tuiniers te boek als een betrouwbare oplossing voor het beplanten van droge, min of meer schaduwrijke plekken. Ook in de tuin rond ons NME-centrum is de soort spontaan

Moerasbos *Foto: Hans Bootsma*

Bloemen van de mansbloed *Foto: Hans Bootsma*

opgekomen uit kort na de aanleg rondgestrooid zaad op relatief droge plekken.

Vooral in stedelijke omgeving is de soort ook elders in Nederland in toenemende mate te zien. Heel vreemd is het ook weer niet dat deze plant verwildert. Het is een zogenaamde mediterraan-atlantische soort, dat wil zeggen dat het verspreidingsgebied vanuit het Middellandse Zeegebied langs de Atlantische kust naar het noorden loopt. De soort is dan ook inheems tot in Engeland en Ierland. De toenemende verwildering kan dus ook gezien worden als het oprukken van de soort naar het noorden en oosten door de opwarming van het klimaat. Zij het dat de oorsprong van verwildering wel gelegen is in het gebruik in tuinen.

Biotoop

Dat de soort bij ons uitsluitend in een klein deel van het moerasbos staat, is ook niet zo vreemd als je in een West-Europese flora naar de groeiplaats voor mansbloed kijkt: 'vochtige bossen, waterkanten, bosranden, gewoonlijk op basische grond'. In de Oeverlanden zoekt de soort daarom een biotoop op die aansluit bij haar natuurlijke biotoop.

Hier moet het struikje immers opboksen tegen brandnetel, braam, wolfspoot, harig wilgenroosje en meer van dergelijk ruig spul, zonder dat er aan gericht beheer wordt gedaan. Mogelijk zorgt in de Oeverlanden het kalk in het vroeger gestorte puin, dat op vele plekken maar net onder de oppervlakte ligt, voor de basische omstandigheden die vestiging van de plant vergemakkelijken.

Zo nu en dan vind je een plant op een natte plek in de buurt, als teken dat de soort zich langzaam uitbreidt, zonder dat je het gevoel krijgt dat de soort zich tot een plaagplant gaat ontwikkelen. Voordat een exotische plant als ingeburgerd wordt beschouwd, wordt als eis gesteld dat de soort zich ten minste gedurende drie generaties op drie verschillende plekken gehandhaafd heeft. Als extra eis geldt dan soms dat er bij de nieuwe soort bovendien sprake moet zijn van een welomschreven biotoop. Aan dat laatste lijkt de soort in de Oeverlanden wel te voldoen, al ben ik geen wetenschappelijk geschoolde vegetatiedeskundige.

Toepassingen

Mansbloed ontleent z'n naam zonder twijfel aan de rode kleurstof die in de verschillende delen aanwezig is, vaak ook zichtbaar aan de buitenkant, afhankelijk van het jaargetijde. Het sap zou geschikt zijn om katoen een rode kleur te geven en wijn rood te maken. In het voorjaar is het blad rood aangelopen, en met zijn rode herfsttinten werd het gewas vroeger bestempeld als een kruid van Saturnus.

Het werd als kruid gebruikt om bloedende wonden te stelpen en de gevolgen van brandwonden te verzachten. Bij een snijwond kan men een vers blad kneuzen en het over de wond wrijven om die schoon te maken. Een papje ervan kan men op de wond leggen of in een kompres verwerken.

In de vorm van thee, zalven en oliën werd het beschouwd als een panacee, nuttig voor allerlei kwalen en ziekten, onder meer bij spijsverteringsproblemen. Ook als antidepressivum, al heeft het niet de kracht en de faam die het sint-janskruid op dit gebied heeft. In het Engels heet de soort *tutsan,* afgeleid van het Franse *toute saine.* In vroeger eeuwen werd het blad vanwege de zoete geur gebruikt als bladwijzer, toen meestal in de bijbel.

Moerasbosvegetatie

Hoe dan ook lijkt de soort zich als een natuurlijk onderdeel in de moerasbosvegetatie van de Oeverlanden te voegen. Het struikje draagt hier bij aan een lijstje van voor het moerasbos typerende planten als zwarte bes, hop, groot springzaad, bitterzoet, watermunt, moerasvergeet-mij-nietjes en eikvarens op scheef-gezakte wilgen.

Hans Bootsma

Bessen van de mansbloed *Foto: Hans Bootsma*

‘Ik ben een bofkont’

Interview met Carla Peperkamp, natuurbeheerder bij de Oeverlanden

Heb je altijd al in de natuur willen werken?

Als meisje van achttien, negentien wilde ik graag naar de toneelschool. Maar ik wilde ook iets met mijn handen doen. Ik werd juf handvaardigheid, maar zag mezelf niet voor de klas staan. Daar was ik veel te druk en beweeglijk voor. En de kinderen in de klas gaan dat gedrag nadoen. Ik merkte dat pas toen ik een keer ziek was en toch ging lesgeven. Toen was ik heel rustig en de kinderen waren daardoor ook ineens veel minder druk.

En toen?

Ik deed de mimeopleiding, vatte mijn liefde voor toneel weer op en speelde bij verschillende theatergroepen. Maar na een tijdje had ik het gehad met telkens weer auditie doen, telkens weer die keuringen. Ik kwam bij de Binnenpret terecht, een cultureel gebouwencomplex aan de Amstelveense weg, bekend van onder meer OCCII, een concertzaal voor alternatieve muziek. Ze zochten er iemand die de woensdagmiddag vol kon programmeren en theatergroepen kon regelen. Ik wist dat veel groepen graag try-outs deden voor een minimale prijs en kon zo met een klein budget werken. En ik begon daar in 1994 met Kinderpret, theatervoorstellingen voor kinderen. Die zijn er nog steeds.

Je had je plek gevonden in de theaterwereld.

Toch kwamen ook bij OCCII na een tijd de muren op me af. Ik kon niet meer tegen de herrie van hardcorebands en wilde naar buiten, maar had geen idee wat ik kon gaan doen. Ik geloof niet in een pensioen, maar wel in natuur. Toevallig kwam ik aan de bar bij OCCII iemand tegen die wist dat ze een stagiaire natuurbeheer zochten bij de Oeverlanden. Ik kon daar komen werken, maar dan moest ik wel tegelijkertijd een opleiding volgen. Zo werd ik in 2001 een collega van Ulrike Peuckert, die toen ook als stagiaire werkte. Ik deed een jaar de opleiding Bosbouw in Apeldoorn en twee jaar Bos- en Natuurbeheer in Velp. Bij de Oeverlanden hielp ik mee met de hantering van de machines, maaiwerk, afharken en zaagwerk. Ook functioneerde ik al een beetje als meewerkend voorman.

Werk je al lang bij de Oeverlanden?

In 2005 deed ik mijn afstudeerproject bij de Oeverlanden. Toen Hans Schipaanboord, het hoofd Groen van het stadsdeel, mij in de weer zag met de motorzaag, dacht hij: haar moeten we hebben! Ik kon voor twee dagen in de week aan de slag als zzp’er, als meewerkend voorman natuurbeheer bij de Oeverlanden. En dat ben ik nog steeds. Het is alleen onzeker wat er gaat gebeuren als straks het beheer overgaat naar het Amsterdamse Bos.

Carla Peperkamp met Pieris *Foto: Onno-Sven Tromp*

En wat doe je?

Samen met de beheervrijwilligers van de vereniging beheer ik de verschillende delen van de Oeverlanden, zoals het Jaagpadbos, het graasgebied, het recreatiegebied, de griend en wat velden en taluds. Het gros van het natuurbeheer op de Oeverlanden wordt door de beheervrijwilligers gedaan. Ik ben enorm trots op wat we elke week weer in die twee dagen met elkaar doen. Er zijn ook stukken waar we de natuur haar gang laten gaan. Maar als er dan een oude mevrouw een paar keer komt klagen dat ze veel moet bukken en bijna haar hondje niet meer kan uitlaten, grijpen we soms toch maar in. Die koeien (erin gezet voor de biodiversiteit) mogen er van mij trouwens uit. Het gebied is mede door de koeien, door zaadverspreiding via de vacht, veel monotoner geworden.

De overige drie werkdagen heb je tijd voor je andere passie?

Ja, ik heb altijd een dag in de week vrijgehouden voor beeldhouwen. Ik had een keer iemand aan de slag gezien en werd meteen verliefd op steen. Toen wist ik: dit is het! Beeldhouwer Marianne van den Heuvel heeft me op weg geholpen en ik heb me gespecialiseerd in mens- en dierenfiguren. Lang niet iedereen weet dat het beeld in de tuin van verenigingsgebouw De Waterkant van mij is. Ik heb de prachtige steen van fijnkorrelig marmer, Statuario uit Italië, als afstudeercadeau gekregen van de vrijwilligers. Ik heb er een ‘vlindermens’ van gemaakt en het beeld heet Pieris, naar het groot koolwitje, *Pieris brassicae.* Het is wel gevoelig voor zuur en daarom moet ik vaak de vogelpoepjes eraf poetsen.

Als ik je website bekijk, zie ik dat je ook bronzen beelden maakt.

Ja, vooral omdat klein werk beter verkoopt. En ik vind het ook leuk om met was en andere materialen te spelen. Daar maak ik kleine sculpturen van, unica's. Ze worden eenmalig afgegoten, de mal van gips wordt na het gieten weggehakt. Sinds een jaar heb ik een hele serie bronzen beeldjes van hardlopers gemaakt. Dat begon met een opdracht van iemand die voor zijn vrouw zo'n hardlopertje wilde. Zijn vrouw had borstkanker gehad en hij wilde graag dat ze het hardlopen weer zou oppakken. Voor haar maakte ik een stoer en energiek beeldje, met een rokje in plaats van een broek, en met grote borsten.

Waarom zitten er in je beelden zoveel vrouwelijke vormen?

Nou, niet alleen maar hoor. Ik hou ook erg van mooie mannenruggen. Maar ik ben nu eenmaal een vrouw en veel beelden zijn eigenlijk kleine zelfportretten. Het is ook gemakkelijk om af en toe even in die spiegel te kunnen bekijken hoe een lichaam in elkaar zit.

En waardoor word je geïnspireerd?

Werken in de natuur is een inspiratiebron voor me. En ik word geïnspireerd door de Amsterdamse School, vooral door het fabelachtige. Ook heb ik veel bewondering voor Camille Claudel. Hoewel het vaak andersom wordt gezien, was Rodin eigenlijk haar muze. Rodin was goed in plastieken en delegeren, maar zij was de echte beeldhouwer. Het beeld De roddelaarsters, dat zij heeft gemaakt van onyx, een heel lastig te bewerken steen, is niet te overtreffen. Dat Camille Claudel als een krankzinnige is opgesloten in een gesticht en daardoor niet meer kon beeldhouwen, is een waanzinnigmakende straf geweest.

Je hebt veel energie

Door mijn vriend ben ik 2008 zelf begonnen met hardlopen. En in 2012 liep ik in Amsterdam de marathon. Over de tijd hoeven we het niet te hebben, maar ik heb het volgehouden en heb bijna niet stilgestaan. Het trainen kostte me wel erg veel tijd. Ik hoop nog een keer de marathon van New York te lopen. En in het voor- en najaar begeleid ik beeldhouwworkshops voor Nederlandse gasten op de Peloponnesos voor de organisatie Griekenlandaanzee.

Maar ben je nou een kunstzinnige natuurbeheerder of een natuurminnende kunstenaar?

Ik ben geen kunstenaar, ik ben beeldhouwer. Wel ben ik een levenskunstenaar, ik geniet van het leven. Ik zou niet alleen maar willen beeldhouwen, juist de combinatie met natuurbeheer is voor mij belangrijk. Het is voor mij niet het een of het ander. Ik ben een beeldhouwer natuurbeheer, die zich laat inspireren door de natuur in haar puurheid. Ik vind het fantastisch dat ik beide kan doen. Ik ben een bofkont.

www.carlapeperkamp.nl

Onno-Sven Tromp

Activiteitenprogramma

Voor alle activiteiten geldt: verzamelen bij verenigingsgebouw De Waterkant in de Oeverlanden. Voor meer informatie: JanKees van Dijk. Telefoon: 020.617.1915, tussen 20.00 en 9.00 uur.

Excursie, zondag 19 oktober 2014, 11.00-12.30 uur: Paddenstoelen

Het is herfst en dus is het weer paddenstoelentijd. In de Oeverlanden kunnen we houtzwammen treffen, omdat er veel dood hout ligt. Maar ook het judasoor en het aardsterretje zullen wij waarschijnlijk tegenkomen.

Excursie, zaterdag 25 oktober 2014, 20.00-22.00 uur: Nacht van de nacht

Elk jaar organiseren Stichting Natuur en Milieu en de provinciale milieufederaties de Nacht van de Nacht om aandacht te vragen voor de schoonheid van de donkere nacht. Dit levert niet alleen energiebesparing op, maar is ook beter voor mens en dier. Onze vereniging doet ook mee met dit evenement, onder leiding van Nico Jansen

Natuurwerkdag, zaterdag 1 november 2014: info op pagina 10!

Jubileumdag en Soep-en-zopie, zondag 8 februari 2015, 13.00-16.00 uur

De vereniging "De Oeverlanden Blijven!" is dit jaar dertig jaar jong geworden. Dat jubileum wilden we in oktober 2014 vieren, met een bijeenkomst in de Oeverlanden en een hapje en een drankje. En natuurlijk met de presentatie van het boek Onze Oeverlanden, flora en fauna van de Oeverlanden. Maar helaas is het door verschillende omstandigheden niet gelukt het boek op tijd klaar te krijgen. Daarom hebben we besloten de presentatie ervan uit te stellen en samen te laten vallen met onze traditionele Soep-en-zopie-bijeenkomst in de winter. Zoals het er nu uitziet zal de presentatie op zondag 8 februari 2015 plaatsvinden in verenigingsgebouw De Waterkant in de Oeverlanden.
Veel leden hebben bij hun jaarlijkse contributie een extra bedrag gestort voor het jubileumboek. Wij blijven op zoek naar sponsoring voor dit extra fraaie overzicht van de natuur in de Oeverlanden. Ons rekeningnummer is NL47 INGB 0004 0688 09. Onze hartelijke dank voor uw bijdragen.

De Oeverlanden onder de paraplu van het Amsterdamse Bos

Op 4 april 2012 heeft de gemeenteraad op voordracht van burgemeester en wethouders besloten dat het beheer en onderhoud van de noordelijke Oeverlanden uiterlijk per 1 januari 2015 onder het Amsterdamse Bos komt te vallen, als compensatie voor de verbreding van de A9 in het bos. Deze datum begint nu zeer ras te naderen.

Onze positie

De afgelopen twee jaar heeft de vereniging "De Oeverlanden Blijven!" diverse malen contact gehad met de mensen van het Amsterdamse Bos en met Jan Heeren, die deze overgang moet voorbereiden. Als bestuur van de vereniging is er ons veel aan gelegen dat onze positie in de toekomstige constellatie goed wordt geregeld. Het liefst zouden we het beheer helemaal in eigen hand nemen.

Daartoe zou een aparte stichting in het leven geroepen moeten worden, op basis van de bestaande beheerplannen, het bestemmingsplan en een bijbehorend essay.

Stilte

In de verschillende contacten, die informeel van opzet waren, hebben we veel nuttige kennis en informatie overgedragen aan de mensen van het Amsterdamse Bos. Helaas is sinds een half jaar een bijna volledige stilte ingetreden, die het vermoeden voedt dat onze ideeën op weinig vruchtbare bodem zijn gevallen. Alle mooie woorden die worden gesproken over burgerparticipatie ten spijt.

Het lijkt dat het motto 'Het bos komt naar u toe', moet worden aangevuld met zinsnede 'maar zonder u!' De betrokken functionaris houdt zich onbereikbaar, wenst geen informatie te verstrekken en lijkt zich te verschansen in de politieke achterkamers. Volgens welingelichte bronnen binnen het stadsdeel is er ruzie ontstaan over de overgang van ons gebied naar het Amsterdamse Bos. Het stadsdeel wil het eigenlijk niet, ook al heeft het uitbreiding gekregen in het noorden, waar het westelijk havengebied is toegevoegd aan het grondgebied.

Een nieuwe stichting

Te hopen valt dat we niet slachtoffer worden van ambtelijk gekissebis. Daartoe willen we binnenkort contact zoeken met de verantwoordelijke wethouder van de centrale stad en gemeenteraadsleden. Op politiek niveau zullen we moeten proberen ons idee aan de man te brengen voor een stichting die het integrale onderhoud en beheer van het gehele gebied ten zuiden van de A4/A10 voor haar rekening neemt.

Een niet-ambtelijke organisatie die op brede steun van de bewoners kan rekenen, kan zonder hoge kosten de benodigde taken uitvoeren, met hulp van vele vrijwilligers. Maar natuurlijk wel met de benodigde financiële middelen vanuit de gemeente, naar rato van wat in het Amsterdamse Bos gangbaar is. Naar schatting gaat het om een jaarbegroting van ongeveer € 200.000,-. Daarvoor kunnen ook twee à drie medewerkers in dienst genomen worden.

Inkomsten

Een bron van inkomsten hebben we ook al gesuggereerd: maak van de vrije busbaan van de Oude Haagseweg weer een parkeerplaats, waarvan voor een redelijk tarief gebruik gemaakt kan worden. In het bovengenoemde raadsbesluit wordt dit punt ook aangeroerd: te komen tot een gefaseerde invoering van betaald parkeren in het Amsterdamse Bos.

Bij de begroting van 2013 zou daartoe een voorstel worden gedaan. Daar is weinig meer van vernomen, maar het biedt in elk geval een goed uitgangspunt voor toekomstige inkomsten uit parkeren. Gezien de nu bestaande parkeerdrukte op en om de Oude Haagseweg, verwacht ik dat er zeker inkomsten te verwerven zijn. Mensen parkeren er graag, om wat voor reden dan ook. Wellicht vanwege het aardige zicht op de Oeverlanden en de Riekerpolder, en natuurlijk vanwege de nabijheid van uitvalswegen.

Test

De laatste maanden van 2014 beloven spannend te worden. Het is een test voor ons kunnen om onze plannen en ideeën gerealiseerd te krijgen.

Nico Jansen

Beheervrijwilligers knotten wilgen
Foto: Yigal Boegborn

Dansfestivals in de Oeverlanden

Afgelopen 24 en 25 mei hebben er op het recreatiedeel van de Oeverlanden, dus de drie strandjes en omgeving, twee dansfestivals plaatsgevonden. Deze festivals werden door zo'n zesduizend belangstellenden bezocht. Tussen 12 en 23 uur mocht er die dagen op vier podia in de Oeverlanden muziek worden gedraaid.

Broedseizoen

Onze vereniging kwam er pas eind april achter dat er een aanvraag voor een vergunning voor deze festivals was ingediend. De bekendmaking van de aanvraag vond plaats in maart, maar werd in de publicatie vermeld als evenementen ter hoogte van Oude Haagseweg 20.

Dit is het adres van hotel Mercure en deze wijze van aankondiging heeft bij geen van de bestuursleden een bel doen rinkelen. Groot was dan ook onze schrik, toen wij een maand voor het gebeuren vernamen dat er twee dansfestivals in het broedseizoen in de Oeverlanden zouden plaatsvinden.

Bezwaar

Navraag bij het stadsdeel leerde ons dat, hoewel de vergunningen nog niet waren verleend, de kans groot was dat ze wel zouden worden afgegeven.

Bezwaar indienen was mogelijk, maar alleen nadat de vergunningen waren verleend. Op 15 mei kregen wij bericht dat de vergunningen waren verleend en dat wij zes weken de tijd hadden om hiertegen een bezwaar in te dienen. Dat laatste was vreemd, omdat de festivals negen dagen later al zouden plaatsvinden. Al was het mosterd na de maaltijd, toch besloten wij een bezwaar in te dienen, om te voorkomen dat deze festivals jaarlijks zullen terugkeren in het broedseizoen. Er werden ook bezwaren ingediend door de eigenaar van restaurant Aquarius en de eigenaren van Helmsman Sloepen.

Hoorzitting

Op 19 augustus vond er een hoorzitting plaats op het stadsdeelkantoor. De bezwaarschriftindieners konden de bezwaren toelichten en de bezwaarschriftencommissie kon vragen stellen. Er werd de commissie duidelijk gemaakt dat zowel de aanvraag als de verlening van de vergunningen niet volgens de regels is verlopen en dat de organisator het terrein niet heeft achtergelaten zoals hij het had aangetroffen.

Zeker de strandjes, die op warme dagen veelvuldig worden bezocht door ouders met jonge kinderen, waren sterk vervuild met scherven van plastic bekers en sigarettenpeuken. Tijdens de festivals lagen er duizenden fietsen in de groenstroken langs de fietspaden in het natuurgedeelte. Eventuele schade aan zeldzame planten en dieren is lastig vast te stellen, we zullen volgend seizoen merken of de vogels terugkeren.

Volgend jaar

De bezwaarschriftencommissie zal een advies voor de burgemeester opstellen, waarna deze een besluit zal nemen. Ten tijde van dit schrijven was het advies nog niet bekend.

Wel heeft de organisator van de festivals al aangekondigd voor volgend jaar weer vergunningen aan te zullen vragen, want hij vindt de Oeverlanden een fraai evenemententerrein.

Liesbeth Stricker

Natuurwerkdag
zaterdag 1 november 2014, 11.00-15.30 uur

Op vijfhonderd verschillende locaties krijgt het landschap in Nederland op de natuurwerkdag een opknapbeurt dankzij vele vrijwilligers. Het beheer in de Oeverlanden wordt gedurende het jaar uitgevoerd door de beheervrijwilligers. Op zaterdag 1 november kunnen leden en andere belangstellenden daaraan meewerken. Zo kan iedereen zien wat er allemaal komt kijken bij het beheren van een mooi natuurgebied als de Oeverlanden.

Wij verzoeken leden en belangstellenden zich uiterlijk maandag 27 oktober aan te melden voor deze natuurwerkdag, vanwege de voorbereidende werkzaamheden. Telefoon: 06.3384.6602 of e-mail: bestuur@oeverlanden.nl. Voor de harde werkers wordt er rond lunchtijd een lekkere kom (vegetarische) soep met brood geserveerd.

De Oeverlanden: 30 jaar natuur en cultuur

Het mooie van Landschapspark De Oeverlanden is voor mij de multi-functionaliteit van het gebied. Ja, ik hou van natuur, maar ook van kunst, (water)sport en speelplekken voor de kleinkinderen. En dat alles vind ik in de Oeverlanden. Het park is ook een mooie fietsdoorgangsroute richting Buitenveldert en Amstelveen. Mijn vriendin en ik maken daar veel gebruik van.

Ik besef heel goed dat er op een gegeven moment druk komt, richting onder andere de vereniging "De Oeverlanden Blijven!", het stadsdeel en andere betrokken organisaties, om ruimte te creëren voor intensievere vormen van recreatie, festivals en bebouwing. Hoewel ik niet per definitie tegen een wat intensiever gebruik ben, hoop ik toch dat de vereniging en de instanties die druk kunnen weerstaan en een teveel aan activiteiten kunnen tegenhouden.

Om een voorbeeld te geven van iets dat volgens mij heel goed inpasbaar is, verwijs ik naar het ecologisch verantwoord Festival Landen, georganiseerd door kunstenaars uit Nieuw en Meer. Bij de organisatie van dit festival wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van wat er is: het duurzaam gebruik van materialen, energie en natuurlijke voorraden. 'Het *cradle to cradle*-principe speelt een belangrijke rol; een ontwerp of voorstelling mag geen negatieve invloed hebben op het milieu. Drinkbekers en bordjes zijn composteerbaar, stroom wordt gehaald uit wind en water, muzikanten spelen akoestisch.'

Als je deze uitgangspunten blijft hanteren, is er best nog veel mogelijk in het gebied. Ik wens de organisatie en de vrijwilligers veel doorzettingsvermogen en wijsheid toe bij het beheer van dit unieke stukje natuur.

Arie van Genderen

Een nieuw gezicht

Hé, een nieuw gezicht bij de Oeverlanden?

Dat klopt. Ik ben Onno-Sven Tromp, de nieuwe redacteur bij de *Oever*. Dit nummer is het eerste waaraan ik meewerk.

En wat doe je verder zoal, Onno?

Tegenwoordig ben ik dichtend huisman. Ik woon in de Osdorpse wijk de Aker. Mijn vrouw werkt, en ik breng de kinderen (7 en 8 jaar) naar school. Tussen de bedrijven door hoop ik tijd te vinden voor het schrijven van mijn sonnetten. Dat dit soms lukt, is te lezen op www.onnosventromp.nl.

Ben je ook een natuurmens?

Ik hou erg van de natuur. Maar in Nederland gaat het vaak om 'een stukje bos, ter grootte van een krant', om met de dichter J.C. Bloem te spreken. Ik heb een aantal jaren in Tanzania en later in Oeganda gewoond.
Op de uitgestrekte savannes of op de hellingen van de Kilimanjaro besef je dat natuur meer kan zijn. Of in de jungle, op onze reizen door Zuidoost-Azië. Deze zomer zag ik in de jungle van Maleisië voor het eerst de rafflesia, een vrij zeldzame, reusachtige bloem.

Wat vind je dan van de Oeverlanden?

Het is goed dat het gebied bestaat. De stad kan wel wat zuurstof gebruiken, als tegenwicht voor de voortwoekerende bebouwing en infrastructuur. Ik hou van alles wat leeft en beeft, ook van kleine bloemetjes, kikkers en insecten.

Op safari
Foto: Onno-SvenTromp

Heb je ook natuurgedichten geschreven?

In sommige van mijn sonnetten speelt de natuur een belangrijke rol. Maar toevallig heb ik ook net een uitstapje gemaakt naar de haiku's. In die korte gedichten van Japanse origine wordt per definitie een beknopte, seizoensgebonden natuurobservatie beschreven. Mijn deze zomer verschenen bundel *Lisdodden, reigers en dijkruggen* staat er vol mee. Bijvoorbeeld: de blauwe reiger / hapt met een scherpe snavel / zijn spiegelbeeld stuk.

Heb je al een gedicht over de Oeverlanden geschreven?

Nog niet, maar wie weet. Inspiratie komt op de vreemdste plekken en momenten bovendrijven.

Onno-Sven Tromp

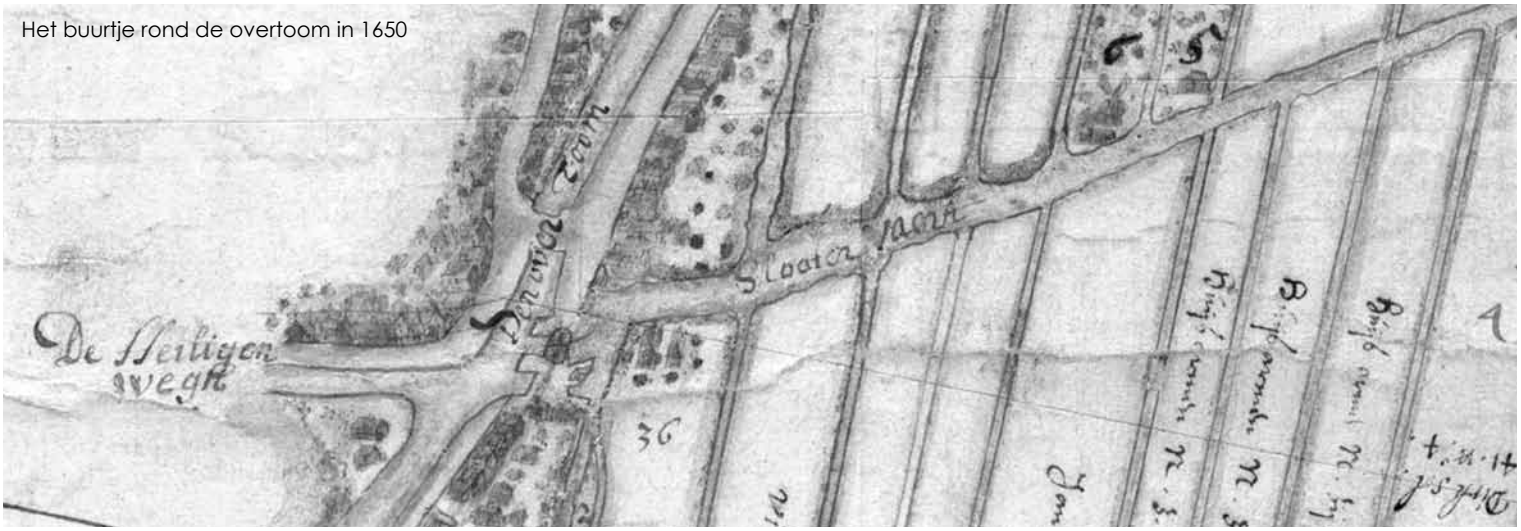

Het buurtje rond de overtoom in 1650

Wat hebben we kwijtgespeeld?

In de twintigste eeuw hebben we een ongekende expansie meegemaakt in de westerse wereld in het algemeen, maar ook in en om Amsterdam in het bijzonder. Het oude heeft plaatsgemaakt voor het nieuwe, het bebouwde stedelijk oppervlak is gigantisch toegenomen, het omringende land met de cultuurhistorische waarde van eeuwen is vaak achteloos terzijde geschoven.

Afbraak

Als reactie op de Tweede Wereldoorlog maakte men korte metten met alles wat oud was. Jammer dat toen zoveel moois verdwenen is. Als kleine jongen keek ik graag naar sloop en afbraak, ook wel met de grote verwachting die allerwegen aanwezig was dat het allemaal mooier en beter zou worden. Ontegenzeggelijk heeft de welvaart ons veel goeds gebracht, maar erkend moet worden dat veel schoonheid verloren is gegaan.

Sloterweg

Aan de noordzijde van de Riekerpolder (sinds 1636), waar de Oeverlanden deel van uitmaken, ligt de veel oudere Sloterweg, die indertijd tot aan de Overtoom liep. Daar ontmoette de Heilige Wegh de Amstelveenseweg en de Sloterweg, met de waterwegen Schinkel, Kostverlorenvaart en Slotervaart. Op een kaart van 1650 is de bebouwing in dat buurtje, dat een levendig verkeer kende, in ´opstand´ getekend. Vanaf daar was er een bootverbinding met Leiden, alwaar de kinderen van de gegoede burgerij op de universiteit studeerden (sinds 1575).

Overtoom

Vanwege het peilverschil tussen Rijnland en de stadsboezem was daar een overtoom, tevens oversteekplaats van het landverkeer. Daarnaast een kleine overtoom met een groot rad om de schuiten vanuit de Slotervaart naar het stadspeil op te trekken. Veel spierkracht was benodigd om de schepen over te slepen, met touw en katrollen. Het liep toen al over veel schijven, zodat er altijd losse werklui rondhingen die per klus gecharterd werden. De spaarzame verdiensten konden in de talrijk aanwezige herbergen weer gespendeerd worden. De enig overgebleven herberg is het Aalsmeerder veerhuis, of De Bonte Os, van 1634.

Had Amsterdam in de wijde omgeving heerlijke rechten, Sloten was een ambachtsheerlijkheid. De Franse bezetters/bevrijders maakten daar een einde aan, waarna het ommeland zich betrekkelijk zelfstandig kon gedragen. De Fransen namen de ontwikkelingen stevig ter hand en onder koning Lodewijk Napoleon werd de overtoom vervangen door een schutsluis, waarmee grotere schepen bediend konden worden. Tevens werd het Jaagpad aangelegd om ook met ongunstige wind voort te kunnen.

Heden

Nu, ruim tweehonderd jaar later, is er weinig over, maar toch nog genoeg om eens nader te bezien. Wat is er verdwenen en welke cultuurhistorische waarden zijn er nog? Onlangs fietste ik met een groep belangstellenden vanaf de Overtoom langs de Sloterweg tot aan Sloten. Tijdens die tocht vergeleken we aan de hand van oude foto's het verleden met de huidige situatie.

Nico Jansen

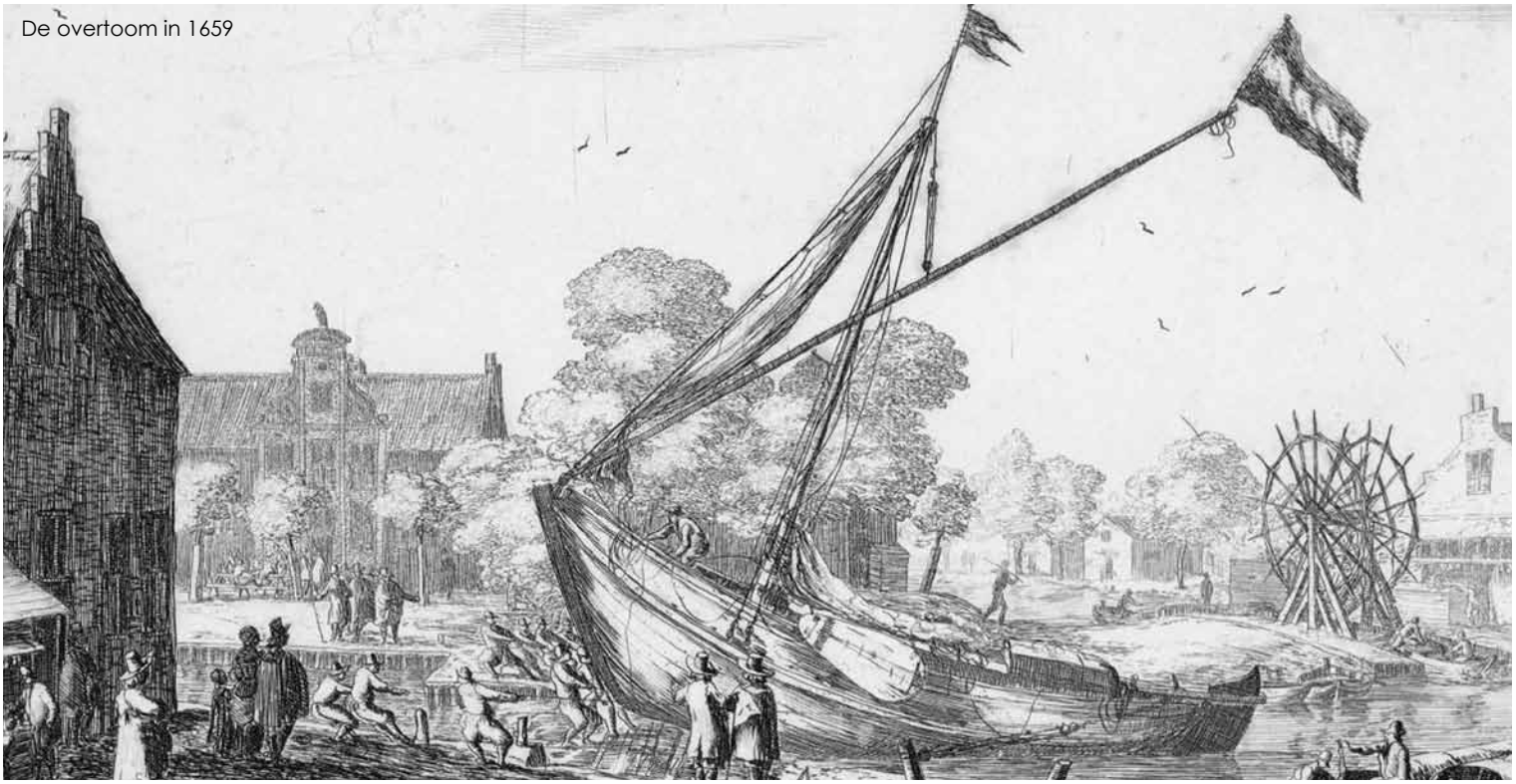
De overtoom in 1659